

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Att leva på lika villkor

- Berättelser om integration genom avbrott, likhet och upprätthållande av habitus

Författare: Rebecka Fingalsson
Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp
Höstterminen 2010
Handledare: Eva Kärfve

Abstract

Författare: Rebecka Fingalsson

Titel: Att leva på lika villkor. Berättelser om integration genom avbrott, likhet och upprätthållande av habitus.

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Eva Kärfve

Sociologiska institutionen, höstterminen 2010

Hur integration ska genomföras och vad det egentligen betyder är omdebatterat. Pendeln vajar från assimilering till mångkulturalism. Forskare vittnar om att integrationsbegreppet är paradoxalt då dess innebörd är odefinierad och emellanåt motsägelsefull. I den här uppsatsen undersöks integration utifrån invandrade personers berättelser om likhet, avbrott och särskiljande från majoritetsbefolkningen. Undersökningen utgår inte från ett antagande om olikhet, då en sådan hållning bidrar till reproduktion och upprätthållande av en olikhetsprincip som försvårar jämlika relationer mellan människor. Med Bourdieus teorier om habitus, fält och kapital och Lockwoods system- och social integrationperspektiv undersöks integration utifrån *i vilka situationer intervjupersonerna upplevt avbrott i sina neutralitetspositioner?* Och *hur neutralitetspositionerna återtas och upprätthålls?* I de intervjuades berättelser framträder tre teman: *likhet, avbrott och upprätthållande av habitus.*

Intervjupersonerna berättar om att de upplever en mer eller mindre medveten likhet. I Malmö kan de passera obemärkta, att de precis som majoriteten innehar ett osynligt tillstånd och därmed normens neutrala position. Neutraliteten upprätthålls av sociala koder och språklig behärskning som bidrar till att konkretisera deras habitus. Ett habitus som överensstämmer med fältet ger individen fri passage och möjlighet att konvertera och införskaffa fler kapital. I berättelserna om avbrott framkommer hur intervjupersonernas neutralitetspositioner blir avbrutna och ifrågasatta på grund av deras ”synliga olikheter”. Olikheten utlöser en maktobalans som tar form i ojämlika villkor, samtalsordningar och fräntagna subjektpositioner. För att motarbeta avbrotten används bland annat språket. Att behärska det svenska språket är ett sätt att komma tillbaka till neutralitetspositionen och därmed återta makten över rätten att få definiera sig själv.

Nyckelord: integration, språk, invandrare, social integration, habitus, sociologi, Malmö

Förord

Att få leva på lika villkor i samhället är ingen självklarhet utan resultaten av aktiva handlingar och tankeutbyten. I den här uppsatsen undersöks *integration* men det hade lika gärna kunnat vara ett annat ämne. Ojämligheter finns överallt.

Ganska tidigt i uppsatsarbetet märkte jag att det var någonting lurtt med integrationsbegreppet. Jag märkte hur jag ständigt tampades med att ta mig ur olikhetsfällan på olika sätt och att den första utgångspunkten alltid var olikhet. Den här uppsatsen är mitt försök att komma bort från att undersöka integration utifrån olikhet eller laborera med definitionen av begreppet. Istället vill jag visa hur integration ser ut i förhållande till likhet, hur ojämlikheter visar sig i avbrott och samtalsordningar, och slutligen, hur integrationsinsatser som språk och navigering i samhället kan förklaras via habitus.

Jag vill tacka alla de personer som funnits med under uppsatsens gång. Några speciella tack till Anders Eriksson och andra anställda hos Malmö Stad som tålmodigt ställt upp med svar på diverse frågor och gett inblickar i Malmö Stads arbete. Ett mycket stort tack till alla intervjupersonerna som ställt upp och delat med sig av sina berättelser. Och sist men inte minst, tackar jag Eva Kärfve som ställt upp med kloka råd och inspirerande berättelser.

Rebecka Fingalsson

Januari 2011

Innehållsförteckning

Förord	3
1 Inledning.....	6
1.1 Syfte och problemformulering.....	6
1.2 Avgränsningar.....	7
1.3 Begrepp.....	8
1.3.1 Integration	8
1.3.2 Utanförskap och social exklusion	8
1.3.3 Invandrare, nyanländ och utländsk bakgrund	9
2 Bakgrund och förståelse.....	9
2.1 Integration i Malmö	9
2.1.2 Från vision till handling	10
3 Tidigare forskning och litteraturoversikt.....	11
3.1 Integrationsforskning	11
4 Metod.....	13
4.1 Den kvalitativa metoden och metodval.....	13
4.2 Urval	13
4.3 Genomförande.....	14
4.4 Etik.....	15
4.5 Intervjupersonerna	15
5 Teoretiska perspektiv och begrepp	17
5.1 Bourdieus teoretiska verktyg	17
5.2 Social integration och resultatorienterad integration - ett perspektiv	18
6 Analys.....	19
6.1 Etablering i Sverige.....	19
6.1.2 Att lära sig fältet.....	20
6.1.3 Sammanfattning och diskussion.....	21
6.2 Visible immigrants.....	22
6.2.1 Folk ska alltid gissa var jag kommer ifrån	23
6.2.2 Varför vet de så mycket om mig?	25
6.2.3 Sammanfattning och diskussion.....	26
6.3 Att tala svenska – språkets funktion	27
6.3.1 Sammanfattning och diskussion.....	29
7 Slutsats och avslutande diskussion	30

8 Källförteckning.....	32
8.1 Litteratur	32
8.2 Internet	35
9 Bilaga 1	36
10 Noter	37

1 Inledning

Integration som fenomen grundar sig i politiska agendor som skär igenom mänskliga kroppar. Att ställa frågor som *vad är integration, vem riktar den sig till* och *vad är dess syfte* förankrar och synliggör att fenomenet inte är en fri skapelse utan att det faktiskt är förankrat i människors tankar. Att få genomslag för vissa tanketraditioner ger vissa människor makt och vinster. Den rådande normen i samhället utgör ett ramverk och förhållningssätt. Människor omvandlar ramverket till lokala praktiker men förhåller sig alltid till normen. I den här uppsatsen har dokument från den svenska regeringen och Malmö Stad fått representera normen och intervjuerna representerar lokala praktiker.

Uppsatsen skrivs som ett svar på ett temaförslag från Malmö Stad. Temat är *integration*. För att undersöka integration gjordes intervjuer med invandrade personer som ger sin bild av hur de i vissa situationer representerar en icke-svensk norm, hur de blir ifrågasatta som svenskar och hur de navigerar i samhället. Villkoren för att få uttrycka sig och ta plats är olika för dem som passerar som svenskar och för dem som blir förstådda som *de andra*. I det avslutande kapitlet *Analys* härleds intervjupersonernas berättelser till Bourdieus teori om habitus, fält och kapital och Lockwoods två integrationsperspektiv och utifrån dessa teorier visas hur de olika villkoren osynliggörs och passerar som normaltillstånd.

Bourdieus teori och Lockwoods perspektiv beskrivs i avsnittet *Teoretiska perspektiv och begrepp*. Under rubriken *Metod* förklaras och motiveras metodval samt ges en presentation av intervjupersonerna och urvalskriterium. Den tidigare forskningen förklarar de undersökningar som gjorts av integration och placerar den här uppsatsen i ett sammanhang som efterfrågar mer kunskap om integration. En tydligare förklaring av hur integration bedrivs i Malmö ges i *Bakgrund och förförståelse*. Uppsatsens syfte, frågeställning, avgränsningar och allmänna begreppsdefinitioner ges i *Inledningen*.

1.1 Syfte och problemformulering

Uppsatsen syfte är att belysa integrationsprocesser utifrån föreställningen att intervjupersonerna besitter en neutralitetsposition, dvs. att de inte är annorlunda/olika, men att de i vissa situationer upplever att de blir ifrågasatta som svenskar. Genom att utgå ifrån att intervjupersonerna innehar en neutral position belyses situationer som särskiljer intervjupersonerna istället för att från början utgå ifrån att de är annorlunda. I de särskiljande situationerna speglas hur intervjupersonerna uppfattas och hur de uppfattningarna kolliderar med intervjupersonernas självbilder. Hur neutralitetspositioner upprätthålls och återtas

berättar om hur intervjupersonerna passar eller anpassat sig för att kunna betraktas som etablerad och inte som invandrare.

Frågeställningarna är:

- I vilka situationer upplever intervjupersonerna avbrott i sina neutralitetspositioner?
- Hur återtas och upprätthålls neutralitetspositioner?

1.2 Avgränsningar

Den här uppsatsen undersöker integration utifrån invandrade personers berättelser om vardagslivet och för att förankra informationen från Malmö Stad intervjuas en tjänsteman. Att de här personernas berättelser lyfts fram har sin grund i ett antagande om att de med större sannolikhet har reflekterat över integration eftersom de är invandrade eller arbetar med integrationsfrågor. Och att integrationsprocessen antagligen förmedlas bättre av någon som har upplevt och reflekterat över den. Integration är inte någonting som endast riktar sig mot invandrare utan är en aktivitet som angår alla medlemmar i ett samhälle.

Det material som tillhandahålls via intervjuerna har beskrivits för att fokusera på frågeställningen om intervjupersonernas gemensamma erfarenheter av att leva i Malmö. Eftersom uppsatsen inte syftar till att undersöka integration utifrån en olikhetsprincip används i första hand berättelser som bekräftar likhet mellan intervjupersonerna och deras omgivning eller händelser som avbryter intervjupersonernas neutralitet, exempelvis när individer i första hand blir bärare av etnicitet och inte identitet. Analysens tematiska indelning görs efter intervjupersonernas gemensamma erfarenheter av avbrott eller neutralitet för att belysa integration.

Då uppsatsen skrivs som svar på ett uppsatsförslag kan den betraktas som ett inlägg i en pågående debatt om integration. Malmö Stads inverkan i uppsatsen är begränsad. De gav ett tematiskt förslag, *integration*, och förklarade hur Malmö Stad arbetar med integration. Materialet som tillhandahölls av Malmö Stad var *MAST-mål i sikte, Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad, Handlingsplan för ökad integration och fler Malmöbor i arbete, Riktlinjer för introduktionsplaner*. Utöver detta gjordes frågeställningar, urval, metodval, analys och så vidare utan Malmö Stads delaktighet.

1.3 Begrepp

Utanförskap och invandrare är begrepp som ofta förekommer i samband med integration. I detta avsnitt definieras de samhälleliga begreppen och dess användning i uppsatsen. Här ges även en kortare historiebeteckning av integrationsbegreppets framväxt i Sverige.

1.3.1 Integration

Enligt ordboksdefinitionen är integration en ”/.../process som leder till att enskilda enheter förenas” (NE, *Integration*). Begreppet integration är ett relativt nytt begrepp som introduceras i takt med att invandringen överskred utvandringen. På 1960-talet påbörjades ”/.../de första åtgärderna för att underlätta invandrares anpassning till livet i Sverige.” (Prop. 1997/98: 15). Åtgärderna var bland annat erbjuden svenskundervisning och samhällsinformation. På 1960-talet ansågs det att staten inte skulle bidra till att skapa isolerade nationella befolkningsgrupper utan att detta var någonting som grupperna själva fick ansvara för. Runt 1960-talet var den allmänna uppfattningen att ”/.../det var bäst om de som invandrade, och inte tänkte återvända till hemlandet, assimilerades så snart som möjligt.” (ibid: 15). Den uppfattningen kom att ifrågasättas och ersättas med erkännande och främjande av invandrares språkliga och kulturella bakgrund (ibid).

Sveriges skifte från invandrapolitik till integrationspolitik innehåller och skapar förståelsen att integration är någonting som riktar sig till invandrare. Idag anser regeringen att integration riktar sig till nyanlända invandrare (Regeringen, *Mål och budget; Integration*). Den förespråkade integrationen realiseras genom olika samhälleliga kanaler¹.

Emellanåt anses integration rikta sig mot dem som lever i utanförskap eller vara en metod som förhindrar utanförskap (Malmö Stad 1999; Länsstyrelserna, *Vanliga frågor och svar*; Malmö Stad 2010b; se även Grip 2010). Utanförskap betecknas som motpol till integration (Lange 2000).

Den svenska betydelsen av integration är tvetydig. Den har både förknippats med assimilering, anpassning (en lättare form av assimilering), kulturbevarande och acceptans av särart. Gemenskap kan dock byggas på såväl likhet som olikhet (Rippl *et al* 2010).

1.3.2 Utanförskap och social exklusion

Begreppet utanförskap används i integrationsssammanhang för att beskriva en grupp som integration riktar sig till. Utanförskap existerar i relation till de etablerade, någonting avvikande. Att inneha ett utanförskap kan vara mer eller mindre permanent. Utanförskapet vilar på en social karaktär som anger en social distans mellan dem som befinner sig på insidan

(de etablerade) och dem som står utanför (Elias 1992; Elias 1999). När social distans uppstår kan den fysiska distansen vara obetydlig (Elias 1999). Former för utanförskap benämns som hemlöshet, arbetslöshet, utländsk bakgrund, ålder, homosexualitet, missbruk och handikapp (se t.ex. Riksdagen, *Kommittédirektiv*; SOU 2009: 93; SOU 2006: 59; Malmö Stad 1999). De mindre permanenta egenskaperna hemlöshet, arbetslöshet och missbruk härleds till ordet social exklusion, i den förståelsen är utanförskapet präglad av en ekonomisk karaktär (NE, *Social exklusion*). De mer permanenta egenskaperna² är svårare att göra sig av med. Att använda biologiska egenskaper som anledningar till utanförskap bidrar till uppfattningen att integration endast berör synliga invandrare³, invandrare eller de avvikande. Därför undviks begreppet utanförskap i möjlig mån i uppsatsen.

1.3.3 Invandrare, nyanländ och utländsk bakgrund

En invandrare är en person som själv har invandrat⁴ till Sverige (Malmö Stad 1999). Med utländsk bakgrund avses att en person antingen är född i ett annat land eller är född i Sverige men har minst en förälder som är född utomlands (Länsstyrelserna, *Vanliga frågor och svar*). I Malmö Stad är en person nyanländ de tre första åren, räknat från den dag hon blivit folkbokförd i Sverige (Malmö Stad, *Nyanländ till Sverige*).

2 Bakgrund och förförståelse

Mina upplevelser av att vara kvinna, adopterad och ”synligt invandrad”, sociologistudent och personliga intresse påverkar hur integration undersöks. Att det är invandrade personers berättelser som undersöks, att dessa undersöks utifrån kvalitativ metod, att vissa begrepp, teorier och relationer lyfts fram är ingen tillfällighet utan mer eller mindre medvetna val som görs utifrån min förförståelse (Esseveld 2008: 184-187). I det här avsnittet beskrivs hur integrationsarbete bedrivs i Malmö. Exakt hur integrationsarbete bedrivs i Malmö är svårfångat och min kunskap utgörs av information via Malmö Stads hemsida, anställda på Malmö Stad och en utvärdering som gjordes av Malmö Högskola 2009.

2.1 Integration i Malmö

Under 2010 som den här uppsatsen skrivs genomgår Malmö Stad förändringar i sin organisation. Från och med 1 december 2010 tas vissa delar av introduktionen av nyanlända invandrare över av Arbetsförmedlingen, detta genomförs i hela Sverige då regeringen antog den nya lagen om etableringsinsatser (Arbetsförmedlingen, *Etableringsreformen*). Kommunen

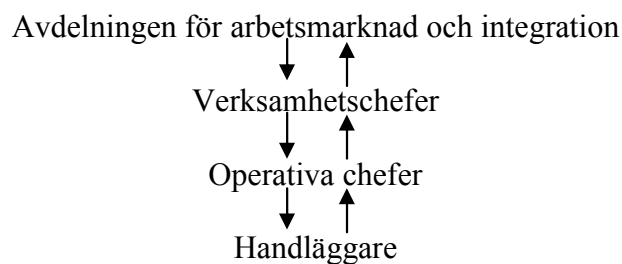
fortsätter att ansvara över samhällsinformation och arbetet med invandrare. Samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Malmö Stad utformades under hösten 2010 och övergångsperioden från kommun till Arbetsförmedlingen sker under tre år från och med 1 december 2010.

Malmö Stad arbetar med integrationsinsatser från olika håll. Exakt hur integration i Malmö genomförs är svårt att beskriva eftersom insatserna sker på olika nivåer och på olika sätt beroende på människors skiftande behov. I *Handlingsplan för ökad integration och fler malmöbor i arbete* (Malmö Stad 2009) beskrivs hur integration är knutet till arbete. Att arbeta ger individen egenmakt och bidrar därmed till integrationen. Malmö Stad använder sig av olika kanaler för att öka integrationen i samhället. Bland annat förmedlas språkkunskaper via SFI (Svenska för invandrare) och språkcaféverksamhet, vägledning och information via AIC (arbets- och integrationscenter) och Invandrarservice. Malmö Stad ger bidrag till föreningar och organisationer som arbetar för ökad samhällelig delaktighet och fler mötesplatser, delar ut integrationspris till fristående organisationer/föreningar och interna verksamheter och bedriver kontaktpersonsverksamhet för att sammanföra nyanlända invandrare och svenskar.

2.1.2 Från vision till handling

Genom Malmö Stads anställda och hemsida får jag kunskap om hur arbetet bedrivs. Kunskap som inhämtas via dessa källor har en begränsad förankring i hur det verkliga arbetet bedrivs. I utvärderingen MAST- Mål i sikte (2009) gjordes 62 intervjuer med anställda inom Malmö Stad (se Bilaga 1). Genom intervjuerna framgick att omvandlingen från vision till praktik tolkas olika beroende på person och verksamhetens förutsättningar. *Hur* det faktiska arbetet ska bedrivas måste förbli flexibelt eftersom verksamheterna har olika förutsättningar och arbetsmetoder, men *vad* som ska göras måste formuleras tydligare (ibid). Styrdokumentens formulering och förankring i Malmö Stad kan beskrivas med hjälp av figuren nedan. På den politiska nivån avgörs verksamheternas existens och verksamheternas ekonomiska förutsättningar (ibid: 14). Verksamheterna och de ekonomiska förutsättningarna är verktyg för att genomdriva de politiska *visionerna*. De politiska uppdragen tolkas av INAR (avdelningen för integration och arbetsmarknad) och förmedlas till verksamhetschefer som i sin tur förmedlar sin tolkning vidare i organisationen med syftet att styra och leda personal som arbetar med arbets- och integrationsfrågor (ibid: 17).

Politisk nivå
↓ ↑

(Figur 1, ur ibid: 15)

3 Tidigare forskning och litteraturöversikt

Integration undersöks i många länder och utifrån olika perspektiv. För att ge en bild av den tidigare forskningen används litteratur som fokuserar på integration mellan invandraren och värdlandets tidigare befolkning. I den politiska strävan efter integrering av samhällsmedlemmarna uppmärksammas ibland framgångssagor med modeller för lyckad integration. Bland annat anses Kanada besitta en överlägsen modell för integrering och i Sverige ses Småland som ett gott exempel (jmf Ritter 2010; Harles 2004; SR P1; Fores). Vad integration betyder och hur det ska bedrivas bottenar i politiska visioner som skiljer sig åt mellan länder och svenska kommuner. Det gemensamma för svensk integrationsforskning är hur begreppet har en inbyggd paradox i sin svenska betydelse. Att den bygger på ett *vi* och ett *dem* som ska göras lika.

3.1 Integrationsforskning

För att undersöka integration fokuserar forskningen och statliga utredningar på hur invandrade personer och deras barn etableras eller avviker i samhället. Bland annat undersöks invandrade personers väg till etablering på arbetsmarknaden eller hur invandrares kulturer krockar med det svenska samhället (jmf Franzén & Johansson 2004; Lange 2000; SOU 2004: 33; SOU 2005: 41). I Lena Grips kulturgeografiska avhandling från Karlstad universitet beskriver hon hur det svenska samhället utgör ett rum, en plats som måste intas genom en aktiv handling, att *ta sig in* i samhället (Grip 2010). Den här modellen erbjuder två positioner: innanför och utanför. Rörelsen in i samhället går emellanåt via tjänstemän som i sina praktiska arbetsuppgifter ska *få in* invandraren i samhället. Tjänstemännen fungerar som ”gate-keepers”⁵ som avgör om en person får passera in i samhället. Integrationen beskrivs som ett ”görande”, och görandet fixerar sig inte vid byten till mer svensk klingande namn eller utvärtes förändringar (t.ex. att sluta använda slöja) för att accepteras som svensk (ibid). Hur

integration görs förblir relativt dolt i Grips avhandling eftersom hon utgår ifrån samma olikheter som hon vänder sig emot, ett ”vi och dom”-tänkande.

I den svenska integrationsforskningen förklaras integrationsbegreppet som tvetydigt och paradoxalt (jmf SOU 2005: 41; Mulinari & Neergaard 2004; Grip 2010; Popoola 2002). Paradoxen är att integrationsarbetet bygger på ett vi och ett dom som skapar en identitetspolitik med fokus på olikhet och inte gemenskap (SOU 2005: 41). Integrationens paradoxer avspeglar sig även i Kanadas framgångssaga där en politisk strävan efter multikulturalism får stå som recept på integration. John C Harles professor i statsvetenskap, ifrågasätter Kanadas framgångar genom att jämföra Kanada och USA:s integrering av invandrare (Harles 2004). I jämförelsen framkommer att de båda länderna tolkar begreppet integration på olika vis och har skilda visioner om vad integration ska innebära. USA förespråkar assimilering och Kanada multikulturalism, två hållningar som ger skiftande resultat. Harles anser att integration snarare är produkten av invandringsprocessen i stället för resultatet av institutionella insatser.

Den andra sidan av den svenska integrationsparadoxen är att när individer ses som arbetskraft försvinner olikheterna på ett oproblematiskt sätt som bagatelliserar individers skiftande villkor i samhället (SOU 2005: 41). Den norska forskaren Anne Halvorsen (2009) argumenterar att inom offentlig sektor premieras kvantitativa metoder för att förmedla evidensbaserad kunskap. Den typ av kunskap som premieras har en resultatorienterad karaktär och efterfrågar kvantitativt mätbara resultat som t.ex. hur många invandrare är självförsörjande/bidragstagande osv. Resultatorientationen används för att formulera mål, mäta det uppsatta målet och därigenom avläsa resultat och genomföra förbättringar. Vilka mål som egentligen uppnås och vilka förbättringar som görs måste ifrågasättas eftersom resultaten är kompromisser av olika intresseområden och tolkningar (ibid).

Att fortsätta att undersöka integration utifrån en uppdelning mellan ”vi och dom” bidrar endast till att reproducera en skev integrationsmodell med olika villkor för samhällsmedlemmarna. För att motverka ojämlika villkor behövs andra strategier. I en studie av Rippl, Bücker, Petrat & Boehnke (2010) undersöks skapandet av en gemensam europeisk identitet i gränsregionerna Tyskland-Frankrike, Tyskland-Tjeckien, Tyskland-Polen. I undersökningen upptäckte de att den europeiska identiteten framförallt figurerade på en abstrakt makronivå och att de faktiska mötena emellan människor hade föga inverkan på personernas utveckling av en europeisk identitet. I mötet mellan individerna identifierade de sig själva och de andra efter respektive nationstillhörighet, inte som en annan EU-medborgare. Studien bekräftar att identifikation sker i flera dimensioner och att social

interaktion mellan människor skapar tillit, någonting som makronivån har svårt att producera. Utvecklandet av en gemensam identitet förutsätter inte tillit, och tillit mellan människor kräver inte heller någon gemensam identitet.

4 Metod

Intervjupersonerna och informanterna befinner sig i skärningspunkten där integration i teorin och praktiken möts. Integration växer fram individuellt i det vardagliga livet, kollektivt i de allmänna uppfattningarna och organisatoriskt i Malmö Stad. Intervjupersonernas berättelser om livet innehåller spår av hur integration sker på flera nivåer. I det här kapitlet diskuteras och presenteras intervju som metod och varför jag valt denna metod, vilka som har intervjuats, varför de har valts ut och hur intervjuerna har genomförts.

4.1 Den kvalitativa metoden och metodval

I den här uppsatsen är det frågans karaktär som anger vilken metod som lämpar sig för att besvara frågeställningen (se exempelvis Aneshensel 2002: 8; Denscombe 2000: 101; Sjöberg 2008: 28). För att besvara frågeställningen används kvalitativ metod eftersom den erbjuder detaljerade inblickar i fältet som annars förbises (ibid: 28-29). Att metoden tillhandahåller alla dessa fördelar är inte självskrivet. Hur materialet samlas in och vilka frågor som ställs är avgörande för materialets kvalitet.

Den kvalitativa metoden utgörs av olika traditioner som alla bidragit till att skapa kvalitativ forskning genom att problematisera, kritisera och reflektera över metoden. Resultatet är en forskningsmetod som erkänner forskarens subjektivitet och påverkan i materialet och analysen (Gubrium & Holstein 1997). Analyser, material och tolkningar är kontextberoende kunskap som ständigt förändras. Att ifrågasätta tidigare positioner i fråga om teoretiska och metodologiska utgångspunkter, hur vi förhåller oss till kunskap och hur kunskap är relationell bidrar till att skapa kvalitativ forskning (ibid: 9-10, 75-76, 87). En metodologisk medvetenhet förmedlas genom tydliga och transparenta redogörelser av forskningsprocessen och ger därmed undersökningen mer trovärdighet (Jacobsson 2008: 168-169).

4.2 Urval

För att undersöka integration intervjuas invandrade personer och tjänstemän som arbetar med integrationsfrågor. De båda grupperna väljs ut för att de förväntas att förhålla sig till

integration av samhället. Fältets avgränsning görs teoretiskt och bekräftas eller förkastas genom intervjupersonernas utsagor. Den teoretiska abstraktionen av fält och begrepp är nödvändig för att kunna navigera.

Urvalskriterium för de invandrade intervjupersonerna är att de ska vara födda i ett utomeuropeiskt land, inneha uppehållstillstånd (ej som gästarbetare eller gäststudent), vara över 18 år och bo eller ha bott i Malmö. Urvalskriterierna baseras till viss del på Malmö Stads riktlinjer för målgruppen som erbjuds introduktionsplaner⁶. I urvalet görs ingen skillnad på om intervjupersonen varit asyl- eller visumsökande, från vilket land hon kommer eller när i livet hon kom.

4.3 Genomförande

Det empiriska materialet består av enskilda ostrukturerade intervjuer. Utifrån urvalskriterierna bad jag mitt sociala nätverk tillfråga sina vänner och bekanta. Att intervju någon som man fått kontakt med genom en gemensam bekant har fördelar då man indirekt redan har etablerat en relation, och ett visst förtroende för varandra har redan vunnits. En av intervjupersonerna tillfrågades på ett språkcafé och tjänstemannen tillfrågades via e-post. Intervjupersonerna fick själva välja plats för intervjun. Intervjuerna skedde på café, hemma hos dem, hemma hos mig och på arbetsplatsen. Samtliga intervjuer spelades in med en diktafon. Alla intervjuer utom den med tjänstemannen tog avstamp i frågan: Vill du berätta lite om dig själv?⁷ Därefter bestämde intervjupersonen agendan eftersom endast hon kan förmedla det som hon anser är viktig i hennes liv. Styrkan i en ostrukturerad intervju är att intervjupersonen har utrymme att utveckla sina tankegångar och förmedla erfarenheter (Denscombe 2000: 135-136). Intervjun innehåller information om hur intervjupersonen strukturerar sin verklighet och om sina preferenser. Det blir därför irrelevant att försöka rätta intervjupersonen (Sjöberg 2008: 34). Det insamlade materialet bearbetades för att lokalisera teman som belyser frågeställningen (Jørgensen & Phillips 2000: 122, 124-129). En del av materialet sorteras bort för att det inte besvarar just den här frågeställningen. Det återstående materialet härleds till kontexter och tendenser för att belysa hur integration verkar i praktiken. De metodologiska idiomerna närvarar i insamlandet och behandlingen av materialet för att uppmärksamma materialets begränsningar. Till exempel kan intervjupersonens svar vara resultat av ”/.../intervjuarens bedömning av informanten.” (ibid: 121). Att intervjupersonen själv sätter agendan garanterar inte heller materialets autenticitet eller kvalitet. Min påverkan i insamlandet kan ha olika inverkan men alltid en viss inverkan. Den så kallade *intervjuareffekten* (se Denscombe 2000: 138-140).

4.4 Etik

Att träda in i ett fält innebär ett ansvar. Alla intervjuer sker med informerat samtycke.⁸ Vilka vändningar analysen tar kan inte förutspås men undersökningen bedrivs alltid *med* intervjupersonerna och aldrig *på* (Cook & Crang 2007:28). Syftet med ett informerat samtycke är att informera intervjupersonerna om vad de ställer upp på (ibid: 28-32). Samtycket är inte bindande. Intervjupersonerna kan när som helst under undersökningen välja att återta sitt bidrag. I det informerade samtycket informeras intervjupersonerna om att den färdiga uppsatsen kommer att finnas tillgänglig på internet. Tillgängligheten gör även att kontrollen över tolkningen släpps fri och uppsatsens syfte kan därmed omtolkas och tjäna andra syften som motsäger mina och intervjupersonernas önskan.

4.5 Intervjupersonerna

I det här avsnittet ges en kort presentation av de sju intervjupersonerna. Samtliga intervjupersoner överensstämmer med urvalskriterierna. Att tre av dem är från Chile eller att majoriteten bott i Sverige i över 20 år är ingenting som styrts eller korrigerats. Dessa intervjupersoner är intervjuade för att de ville ställa upp och för att de uppfyllde kriterierna.

Dida är 29 år och kommer från Turkiet. Sedan tre år tillbaka bor hon i Sverige med sin pojkvän, hon är en så kallad "kärleksinvandrare". Hennes liv utgörs av studier. Hon studerar två heltidskurser på Malmö högskola och säger att hon prioriterar skolan så att hon kan arbeta med det hon drömmer om. I Turkiet arbetade hon som turistguide men trivdes aldrig, så för henne innebär Sverige en nystart som inte var möjlig i Turkiet då det anses udda att studera vid hennes ålder.

Daniel är 28 år och är född i Iran men flyttade därifrån med sin familj när han var fem år gammal. Daniel har aktivt försökt att ändra sitt liv som tidigare präglades av fester, resor och rastlöshet. Nu mera eftersträvar han ett mer stabilt liv med långsiktiga planer för framtiden tillsammans med sin fästmö. När jag träffar Daniel har han börjat ett nytt arbete i bilbranschen och hoppas på en tillsvidareanställning.

Jacob är 61 år och kommer från Israel. Innan han flyttade till Sverige för snart 30 år sedan hade han rest runt i Sverige, Norge och Danmark men i Lund mötte han kärleken. Han åkte till Israel, ordnade uppehållstillstånd, flyttade till Sverige och efter tre veckor började han

arbeta med scenografi. Efter ett par år i Sverige beslöt han sig för att lära sig svenska och började på SFI, innan dess talade han engelska.

Maina har bott i Sverige i 3 år, hon flyttade hit från Danmark men är ursprungligen från Indien. Maina har bott i Danmark i många år och är dansk medborgare. Hon flyttade till Malmö eftersom hon hade svårt att få tag i en bostad i Danmark. Just nu försöker Maina lära sig svenska på egen hand eftersom hon inte får studera samtidigt som hon går på a-kassa. Maina hoppas på att hitta ett nytt arbete i Sverige.

Andrea är 32 år, som sjuåring flyttade familjen från Chile till Stockholm som anhänginvandrare. Familjen kom inte till Sverige av politiska skäl utan flyttade för att kunna ge Andrea och hennes syster en bättre framtid. För sju år sedan bosatte sig Andrea tillsammans med sin man och sina barn i Malmö. Idag studerar Andrea till lärare.

Maria kom till Sverige med sina föräldrar när hon var sex år gammal ifrån Chile. Idag är hon 30 år och arbetar som socialsekreterare i en av Malmös stadsdelar. Sedan tre år tillbaka bor hon i Lund, innan dess bodde hon sju år i Malmö. Maria är uppvuxen i Lund men hon och pojkvännen valde att flytta till Lund eftersom de ville att sonen skulle vara närmare hennes föräldrar och för att hon hört att skolorna är bättre där. Om det inte vore för sonen hade de antagligen bott kvar i Malmö.

Alma är 56 år och kom till Sverige som politisk flykting under 80-talet som många andra chilensare. Under hela hennes vistelse i Sverige har hon bott i Malmö. De första sex åren hade hon väskorna packade och var redo att lämna Sverige i fall det skulle bli möjligt att återvända. Efter sex år bestämde sig Alma för att stanna, hon märkte att hennes och barnens framtid var här. Idag arbetar hon med barn och ungdomar.

Tjänstemannen arbetar i en av Malmös Stads verksamheter som sysslar med integration. Hon har arbetet inom Malmö Stad inom flera år och kan förklara hur organisationen hänger ihop. I analysen anges tjänstemannen som informant till skillnad från de andra som benämns som intervjupersoner.

5 Teoretiska perspektiv och begrepp

Uppsatsens teoretiska perspektiv anamlar ett Bourdieuskt förhållningssätt: att alla delar är beroende och sammankopplade med varandra. Begrepp och företeelser opererar i flera olika dimensioner. Till exempel rymmer begreppet socialt kapital både en makroorienterad systemdimension och en mikroorienterad social dimension. Detta innebär att socialt kapital både finns som övergripande projekt och förväntningar i och av organiseringen av människor och på en mikronivå där sociala kapital förkroppsligas i människors interaktion. I uppsatsen används Bourdieu som huvudteori och Lockwoods begrepp syftar till att komplettera och lyfta dimensionerna då begrepp som integration kan betraktas som fasta och inte som bärare av flera nivåer. Vetenskapliga begrepp är inte allomfattade förklaringar av hur verkligheten förhåller sig utan en teoretisk abstraktion av verkligheten. Det är skillnad på abstrakta begrepp och praktikens aktörer⁹ (ibid: 7-13). Såväl vetenskapliga som samhälleliga begrepp har en skiftande betydelse beroende på kontext och användare. Positionering av begrepps användning ger en tydligare forskning som inte försöker gömma sig bakom objektiva sanningsanspråk och tredjepersonsbeskrivningar (ibid: 8, 11-13).

5.1 Bourdieus teoretiska verktyg

Den franske sociologen Pierre Bourdieu använder sig av begreppen fält, habitus och kapital för att analysera samhället och individen. Styrkan i Bourdieus förklaringsmodell är att dess relationella karaktär lyfter fram hur samhällslivet utgörs av relationer och förbindelser mellan individen och samhället. I förklaringen av fält, habitus och kapital måste de förstås som beroende av varandra och att deras förbindelser är det som både skapar och avgränsar dem.

I uppsatsen används främst habitus och fält för att förklara hur individers möjligheter i samhället begränsas eller breddas genom sina habitus. Därför lämnas ingen detaljerad genomgång av kapitalformerna.

”Ett socialt fält i Bourdieus mening existerar när en avgränsad grupp människor och institutioner strider om något som är gemensamt för dem.” (Broady 1991: 68). De försöker vinna makt över rätten att definiera, rätten att utöva auktoritet och bibehålla och vinna mer kapital. Ett fält präglas av att det finns specialiserade agenter¹⁰, institutioner, specifika investeringar, insatser och vinster. Fältbegreppet används för att belysa dess konstruktion av samverkande system av relationer och positioner som organiserar människor i dominerande och dominerade positioner. I ett fält ryms mindre delfält där andra strider pågår och en individ, grupp och institution kan tillhöra mer än ett fält (ibid: 68-74).

Begreppet habitus är inte uteslutande Bourdieus eget men hans förståelse av begreppet och teoretiska användning av habitusbegreppet kan förklaras som ett förkroppsligande av strukturer, kapital¹¹, och är resultatet av sociala erfarenheter och kollektiva erfarenheter. Habitus är det samverkande resultatet av det yttre och det inre (ibid: 41-67). Annick Prieur förklarar att "[h]abitus betegner en socialiseret krop, en struktureret krop, en krop, der har tillagt sig strukturerne i den verden, den lever i. De ydre strukturer er blevet til indre strukturer, i form af mentale skemaer for opfattelse og inddeling af verden, for perception og klassifikation." (Prieur *et al* 2006: 39).

Hur individen hanterar och uppfattar olika situationer kan därmed förklaras med hennes habitus. Att kunna spela spelet väl innebär att individen har en sammansättning av förkroppsligade kapital som är gångbara på det fält hon befinner sig på. Möjligheten att kunna avläsa fältet och konvertera eller införskaffa kapital är också avgörande för att mästra spelet.

Att undersöka integration utifrån Bourdieus teoretiska verktyg erbjuder en förklaringsmodell som sätter individens berättelser i ett övergripande samhälleligt perspektiv, där berättelser inte bara är en berättelse utan innehåller spår av gemensamma mönster som bildas av samverkande system.

5.2 Social integration och resultatorienterad integration - ett perspektiv

I min uppsats gör jag en uppdelning mellan social integration och resultatorienterad integration. Uppdelningen görs för att belysa olika aspekter av genomförandet av integration. Social- och resultatorienterad integration är inte motsatser eller statiska kategorier utan två perspektiv. De bygger på Lockwoods idéer om social integration och systemintegration. Social integration fokuserar på interaktionen emellan agenterna, hur de strider, förhandlar och upprätthåller sina intressen, detta sker konstant igenom tid och rum (Mouzelis 1997). Systemintegration byter perspektiv från agentskap till systemets delar (institutioner). Systemdelarna är inte koherenta och deras inkompatibilitet överbryggas med hjälp av olika paradigmer och strategier (ibid). I den sociala integrationen löses motsättningarna genom interaktion. Jag kommer här att använda resultatorienterad integration för att benämna systemintegrationens redskap. Den resultatorienterade integrationen är en komponent inne i institutionen och som ger uttryck för systemets nuvarande paradigm. Med resultatorienterad integration avses de insatser som genererar mätbara resultat som antalet personer i arbete, antalet godkända i SFI-undervisningen osv. De uppställda målen fungerar som måttstockar för

hur etablerad en person är genom att försöka mäta hur mycket hon bidrar och anpassats till samhället.

Social integration innebär integrering genom social interaktion mellan individer (ibid). I de sociala relationerna mellan individer skapas upplevelser av ett hemma, gemenskap, vardag, ansvarstagande och motivation till att engagera sig i samhället. Social integration opererar på mikronivå där den sociala interaktionen emellan människor bidrar till att ackumulera sociala kapital (Rippl *et al* 2010). Det Lockwoods perspektiv främst bidrar till är att visa hur nivåerna kan skymma information och osynliggöra strukturer.

6 Analys

I analysen presenteras tre teman som belyser frågeställningen. I *Etablering i Sverige* synliggörs hur invandring inte behöver innebära försvårad etablering och att navigationen är tätt förankrad i en persons habitus. I delen *Visible immigrants* beskrivs möten som avbryter och ifrågasätter intervjupersonernas neutralitet och i *Att tala svenska – språkets funktion* förklaras hur språket fungerar som ett verktyg för att inta eller bibehålla neutralitetspositionen. Analysen avslutas med en sammanfattande diskussion som besvarar frågeställningen.

6.1 Etablering i Sverige

Hur en person etablerar sig i Sverige är individuellt. I Malmös Stads åtgärdsplan står det att:

Integration är både en individuell process och en samhällsprocess och det finns inga allmängiltiga metoder. Det är en fråga för den enskilde att avgöra hur långt man vill gå när det gäller att ta till sig majoritetsbefolkningens levnadssätt och värderingar /.../. (Malmö Stad 1999:3).

Hur individen får kunskap om majoritetens levnadssätt är inte självklart då majoritetens levnadsätt är en individuell uppfattning om människors gemensamma praktiker. Att kunna tillgodogöra sig information om ett samhälle handlar om hur väl en person kan navigera sig i samhället genom att läsa av fältet. När jag frågar Dida om varför hon känner sig hemma i Sverige trots att hon kan mycket lite svenska berättar hon att hon umgås med samma slags personer i Sverige som hon umgicks med i Turkiet. Att hon inte har haft några svårigheter att etablera sig eftersom det Sverige hon lever i inte skiljer sig ifrån det Turkiet som hon levde i. Maria, Jacob och de andra intervjupersonerna berättar om liknande upplevelser. Att de känner

sig hemma för att de har förmågan att navigera sig i samhället. För dem har det inte varit en fråga om att ta till sig majoritetsbefolkningens levnadssätt eller värderingar. De har alltid delat dem. Fältet Sverige är inte avgränsat till Sveriges nationella gränser. Fältet ”Sverige” innehar vissa värderingar och kapital som är gångbara i ett bredare spektrum och som sträcker sig bortom nationella gränser. Därmed blir etableringen mer oproblematiserad eftersom deras habitus är väl brukbara i en svensk kontext.

6.1.2 Att lära sig fältet

Vikten av att kunna navigera på fältet belyses i en av Daniels berättelser om hur hans mamma hade köpt en dator som slutade fungera efter en kort tid. När modern går till affären får hon inte datorn åtgärdad. Då reagerar Daniel och går tillbaka till affären och kräver sin konsumenträtt. Han berättar:

När hon går dit (till affären) så förklarar hon med brytning 'datorn är dålig' och så svarar de 'nä men du har ju ingen garanti på den'. Men när jag går dit så säger jag 'du, ursäkta mig men den här produkten är inte mer än sex månader och förutom garantin så har den nog reklamationsrätt' (de svarar) 'ja ja vi skickar den till reklamation vettdu'. (Daniel, 2010-10-08).

Skillnaden mellan Daniel och modern är att Daniel har kunskap om vilka rättigheter han har och vad han kan förvänta sig för kundservice. Hans formuleringar förstärkte och placerade honom i rollen som kund medan moderns fras inte var tillräcklig för att framkalla den hjälp hon behövde och var berättigad till enligt konsumentköplagen. Hon blev istället ifrågasatt som kund. Vikten av att kunna navigera på fältet handlar i det här fallet inte endast om en språkligbegränsning utan också om att behärska sociala koder för att kunna förstärka olika roller. För att en person ska kunna ta del av samhället och sina rättigheter måste hon få veta mer ingående hur hon ska navigera och kommunicera. När Grips intervjupersoner talar om att komma in i det svenska samhället liknas samhället vid ett rum som den invandrade personen får stiga in i om denne har de rätta nycklarna eller blir insläppt av ”integrationens väktare” (Grip 2010: 142). Grip skriver vidare att:

Den som är för olik kommer, i metaforiska termer, inte att ”släppas in över tröskeln” och de ”nycklar” som nämns i några intervjuer ser jag som någon sorts ”svenskhetskoder”, alltså nycklar till likheten. (ibid: 149-150).

Kanske är skillnaden mellan Daniel och modern att Daniel har de nycklar som krävs för att låsa upp samtalet medan modern inte har dem. Att kunna navigera i samhället med finesse är någonting som ligger i våra habitus och är ingenting som en person gör medvetet. Ett habitus är ”/.../sociala erfarenheter, kollektiva minnen, sätt att röra sig och tänka som har ristats in i människors kroppar och sinnen.” (Broady 1991: 41). Habitus byggs inte fristående och dess gångbarhet upprätthålls i olika system. En persons habitus är inte oföränderligt men det är en process som är ”seg” när det gäller förändring och anpassning. Alla individer är utrustade med ett habitus men om deras habitus fungerar som tillgångar avgörs av marknaden (ibid: 41-42). I praktiken innebär detta att vissa personer har lättare för att navigera och behärska det svenska fältet på grund av att de redan befunnit sig på ett liknande fält. ”Deras förmåga att spela spelet måste förklaras med hänvisning till deras habitus” (ibid: 45). Vilka habitus som blir mer användbara än andra upprätthålls med hjälp av inofficiella system och regler. I Bourdieus undersökning av kultur som kapitalform undersökte han hur det franska skolsystemet premierade överklassens kulturella intressen som ”begåvningar” och frångick den officiella skolplanen. Lärarna valde att inte lära ut trivialiteter som studieteknik och ”begåvningarna” förblev överklassens privilegium (ibid: 32-36). Daniels mamma nyttjade befintliga insatser som Komvux, SFI, mötesplatser och föreningar för att införskaffa information om svenska praktiker, men trots hennes ansträngningar räckte det inte till för att samla ihop rätt ”nycklar”. Däremot hade hon förmågan att läsa av fältet för att utrusta Daniel med ett mer gångbart habitus genom att påverka honom att umgås med olika sorters människor och i olika sammanhang. När jag frågar tjänstemannen om vem som betraktas som svensk och vem som betraktas som invandrare utifrån verksamheten berättar hon att det beror på hur individen ser sig. Om en individ, oavsett bakgrund, anses sig vara svensk och besitter kunskaper om Sverige så att hon kan lotsa en annan person i det svenska samhället betraktas hon som svensk. Tjänstemannen berättar att det är mycket svårare att nå ut med information till svenskar än till invandrare eftersom svenskarna befinner sig överallt i hela samhället medan de flesta invandrarna går att nå via SFI osv. Detta kan tolkas som att en person är svensk när hon ”försvinner” i systemet och inte längre behöver uppbackning av samhället för att klara sig.

6.1.3 Sammanfattning och diskussion

Genom att kasta ljus på integrationsprocesser utifrån Bourdieus teoretiska perspektiv synliggörs hur intervjupersonernas etablering inte varit en aktiv handling för att förändra sig själva utan hur de befinner sig i en likartad kontext. Att deras liv inte förändrats nämnvärt

trots att de har förflyttat sig flera mil och att de lever på samma villkor som övrig befolkning. Länders geografiska skillnader innebär inte skilda värderingar eller levnadssätt.

Harles (2004) skriver att en viss assimilering uppstår mellan människor när de interagerar. Det som sker är att interaktion både producerar och etablerar habitus. Ett habitus kan vara användbart på flera olika fält. Integrationsinsatserna inriktar sig på att försöka konvertera människors befintliga kapital eller utrusta människor med mer gångbara kapital för att etablera invandrare i Sverige. Att förändra och göra ett habitus mer kompatibelt är en lång process som kan sträcka sig över generationer. I Patrick Champagnes *An Integrated Family* (1999) berättar hans intervjuperson Maria D om hur hon uppfostrar sina söner till att bli fungerande franska medborgare i motsatts till de andra familjerna som misslyckas och i stället får barn som bidrar till misären i form av kriminalitet och arbetslöshet. Att uppfostra barn in i neutralitet framkommer i Daniels berättelse. Hans moder hade förmågan att läsa av fältet så att hon kunde påverka honom att utveckla ett neutralt habitus med fri passage i samhället.

När den resultatorienterade integrationen presenterar negativa resultat av hur många som har fått arbete eller hur många som har klarat SFI-undervisningen så presenterar den andelen personer som inte har lika brukbara habitus. Att undersöka varför vissa habitus är mer begränsade än andra kan skapa nya sätt att öka integreringen.

6.2 Visible immigrants

I den svenska litteraturen som behandlar integration görs inte uppdelningen mellan ”visible immigrants” och invandrare. Det finns heller inget begrepp som ersätter det engelska och därmed behålls det engelska begreppet. En ”visible immigrant” är kanske likställt med att ”se utländsk ut”. I ”Immigrant Integration in Canada and the United States” har Kymlicka, enligt Harles (2004), använt kategorin ”visible immigrants” i sin mätning av integration. Ordet problematiseras eller definieras inte i artikeln men uppdelningen av invandrare i två kategorier indikerar att utseendet spelar roll. Grip (2010) anser att integrationen har föga att göra med utsidan. En person kan betraktas som integrerad trots en utländsk utsida men trots att en person betraktas som integrerad är inte villkoren för personerna de samma. Intervjupersonernas berättelser bär alla på samma historia: när utsidan är kopplad till utländskhet infinner sig en maktobalans mellan individer. Maktobalansen delar upp individerna i en subjektposition (neutral) och objektposition (annanhet). Även om utsidan har en begränsad roll för integrationen i sig kastar maktobalansen ljus på att antagandet om att ”[i]ntegration förutsätter kommunikation och ömsesidig förståelse mellan människor samt kunskap om varandras kultur, synsätt och samhälle.” (Malmö Stad 1999). Den ömsesidiga

förståelsen mellan människor är i vissa fall obalanserad då inhämtandet av kunskapen sker på olika villkor.

Att ställa frågor om bakgrunden är inte märkligt i sig men obalansen mellan individerna synliggörs genom att ifrågasätta vilka positioner som frågorna skapar. Även om Maria och de andra intervjupersonerna lever ett neutralt liv i Malmö så händer det att de får frågor som grundar sig i deras utländska utseende. I den här delen presenteras typiska berättelser om hur den ”synliga” utländskheten fungerar som katalysator för att etablera en obalanserad social interaktion.

6.2.1 Folk ska alltid gissa var jag kommer ifrån

Maria berättar om hur hon ofta får svara på frågor om vad chilensare äter, var hon kommer ifrån och andra bakgrundsfrågor som för henne är irrelevanta. För Maria är bakgrunden någonting som blir centralt först när man lär känna någon, hon ”/.../vet inte varför folk ska hänga upp sig på det så himla mycket.” (Maria, 2010-11-22). Bakgrundsfrågorna markerar vem som är norm och vem som är avvikande och framför allt vad det är som avviker. Normen passerar däremot osynligt och odefinierbart (Frankenberg 1997). Det avvikande pekars ut i förhållande till någonting som alla förväntas veta. Maria säger att:

Det är så 'roligt' att folk alltid ska gissa var man kommer ifrån 'jag trodde du var ifrån Iran' eller såhär liksom. (Maria, 2010-11-22).

I Marias berättelse blir hennes bakgrund föremål för gissningslekar. De frågor om hon är från Iran, Libanon eller någon annanstans, hennes bakgrund blir aldrig härledd till Sverige. Maria och de andra intervjupersonernas svenskhet blir ifrågasatt genom bakgrundsfrågor och gissningslekar.

De blir bemötta som en annan kultur och inte som en annan individ. Benhabib (2004) argumenterar mot en multikulturalistisk hållning och förespråkar istället en deliberativ demokratimodell och tre frigörande principer för att förhindra att människor kapslas in i kulturer. Principerna är: *egalitär ömsesidighet*: oavsett medlemskap ska individen ha samma rättigheter som majoriteten, *frivillig självtillskrivning*: en individ ska både få ingå i en grupp och ha möjlighet till självidentifikation, hon får inte automatiskt tilldelas medlemskap genom födseln, och *frihet att träda ut och ansluta sig*: individen måste själv få välja att tillhöra eller träda ur grupper, arrangemang som giftermål och barn mellan gränserna måste vara möjliga (ibid: 41).

Erfarenheter av att bli bemött som kultur istället för identitet möter Maria även i sitt yrke som socialarbetare. Hon berättar om hur klienter som är landsmän eller invandrare förväntar sig att hon ska ge dem extra mycket hjälp för att de har någonting gemensamt. När hon vägrar dem mer hjälp än någon annan säger de att hon har glömt hur det är att vara chilensare eller invandrad. I klientmötet hamnar Maria i en slags lojalitetskonflikt som hon inte vill vara delaktig i. Hennes egen självidentifikation står mot kollektivets identitet. Maktbalansen infinner sig mellan individen och kollektiva identiteter som baseras på kulturer. Benhabib anser att om kulturer förstås som identitet blir utgången att de kollektiva identiteterna kränker och begränsar individen till att endast representera en kultur. En kultur som likt skärvorna i en mosaik är avgränsad ifrån andra kulturer (ibid). Marias klienter antar att hon tillhör en viss gemenskap på grund av hennes utseende och efternamn. När hon inte agerar på förväntningen om extra hjälp blir hon förpassad till den andra (svenska) kollektiva identiteten. Maria beskriver hur hon bollas mellan två kollektiva identiteter och blir ifrågasatt från båda hållen. Kollektivets förväntningar på utsidan applicerar en ojämn samtalsordning där individen förpassas till en objektsposition av kollektivets representanter.

Den bristande kommunikationen mellan parterna genomsyrar frågor om bakgrund. Frågorna kring bakgrunden kan snarare liknas vid kommentarer eller påstående som används för att markera annanhet. Maria berättar om hur hon upplever skillnader i människors sätt att fråga om hennes bakgrund. Att alla inte frågar för att de är intresserade av henne som person utan av någon annan anledning. Maria berättar om att:

Det var en chef, inte min chef utan en annan som sa att 'ja men asså du pratar ju ändå rätt så bra för att vara från Chile'. Jag sa 'alltså jag har ju varit här jättelänge' och sådana grejer kommer upp ofta. (Maria, 2010-11-22).

När Dida flyttade till Sverige bodde hon först i en mindre ort nära Ystad. Hon berättar att när hon var ute på stan och gjorde ärenden så möttes hon av arga blickar från människor och att folk sa ”jävla... någonting” till henne. Hon visste inte varför folk stirrade på henne eller vad de sa men hon kände sig illa till mods. Efter ett tag i Sverige frågade hon sin bror vad ordet ”jävla” betydde, och då förstod hon vad människorna hade sagt och att hon inte var välkommen. Dida berättar att det är det värsta som har hänt henne i Sverige men att:

I never had a bad experience or felt like an outsider or looked different, especially in Malmö. (Dida, 2010-10-13).

Åter igen används utsidan som redskap för att etablera ojämna möten emellan människor. Att fråga om någons bakgrund behöver inte innebära ett markerande av annanhet men när samtalet inte är en samtalsordning som accepterar motfrågor är inte samtalet kunskapsskapande utan används istället till att markera annanhet. Olikhet används för att särskilja och etablera ojämna relationer. I Rippls studie av integration och görande av en gemensam europeisk identitet i gränsregionerna synliggör de hur befolkningen i gränsregionerna använder olikheterna som redskap för kommunikation (Rippl *et al* 2010). Olikheterna har en viktig funktion i ett kommunikativt utbyte mellan befolkningen för att skapa tillit mellan grupperna men interaktionen bidrar inte till att skapa en gemensam identitet. Att uppnå tillit mellan människor är en del av en framgångsrik integration eftersom tillit bygger på en ömsesidig respekt mellan individer. Olikhet behöver inte innebära ojämlikhet, men i intervjupersonernas berättelser används olikheten som redskap för att frånta deras annars upplevda neutralitet.

6.2.2 Varför vet de så mycket om mig?

I intervjuerna framgår att det finns en etablerad samtalsordning där normen ställer frågor och *den andre* förväntas svara utan motfrågor. En samtalsordning som inte accepterar motfrågor öppnar upp för en obalanserad interaktion där den ena parten förvisas till en passiv objektsposition som endast responderar på normens aktiviteter. Etablerandet av en samtalsordning sker på de härskandes villkor som därmed har makten att motarbeta motstånd i form av ifrågasättande eller osynliggörande av obalansen (Mulinari & Neergaard 2004:212-227). Jacob berättar om hur han blivit utstött och illa behandlad på olika arbetsplatser. Om sin första arbetsplats i Malmö berättar Jacob att hans kollegor var avundsjuka på honom och gnällde över att han hade högre lön än några av dem som arbetat där i 20 år, för att han arbetade sex timmar om dagen och ändå hade hög lön. Jacob ifrågasätter hur hans kollegor kunde veta hur mycket han tjänade eftersom han inte hade berättat det för någon. Han känner att de behandlade honom annorlunda genom att ifrågasätta hans lön, kompetens och hans rätt att vara på arbetsplatsen. Han berättar att:

I fikarummet var jag tvungen att sitta ensam, nej det var en norrman som var jättekompis med mig. Han var homosexuell så dom försköt honom (på grund av hans homosexualitet) och jag hade inga problem med det (att norrmannen var homosexuell). (Jacob, 2010-10-20).

Om de uteslöt honom på grund av att han var utländsk, inte kunde språket eller för att han var jude vet han inte men arbetsplatsen var tydligt organiserad i fikarummet. De olika yrkesgrupperna satt tillsammans förutom Jacob och norrmannen som satt för sig eftersom de inte var välkomna någon annanstans. Jacob blev separerad ifrån gruppen genom att bli utesluten i fikarummet, genom minimal konversation under arbetet och genom att berätta om vilken lön han hade utan att motivera varför han blev betald den summa som han blev. Anledningen till att Jacob hade en hög lön var för att han var utbildad, hade arbetslivserfarenhet och för att nyanlända inte behöver betala skatt de första sex månaderna i Sverige. Han hade en arbetsdag på sex timmar eftersom han läste SFI på kvällarna så att han skulle få behålla sitt jobb. Den övriga arbetsgruppen samarbetade för att ifrågasätta och utesluta honom ifrån den övriga arbetsgruppen. Gruppen försökte att upprätthålla Jacobs utanförskap och avvikelse genom att minimera informationsutbyte genom social interaktion. Istället skaffade de sig information om honom genom varandras utsagor och indirekta källor. Bristen på kommunikation öppnar upp görandet av representationer som har föga anknytning till verkligheten.

6.2.3 Sammanfattning och diskussion

Intervjupersonernas berättelser är erfarenheter från en social mikronivå. Men deras berättelser rymmer också systemets organisering av människor. När intervjupersonerna pekas ut som annorlunda markeras att de skiljer sig, och att deras utseende markerar skilda erfarenheter. Essed (2005) skriver att vardagsrasismen är en process som syftar till att upprätthålla maktförhållande. Och att den infinner sig på ett trivialt och rutinmässigt plan som passerar obemärkt förbi i både förövarens och utövarens sinne. Twine (1997) skriver i *Brown-Skinned White Girls* om hur unga icke-vita amerikanska kvinnor växer upp i medelklassens förorter i USA och hur de uppfostras in i färglöshet. Men det färglösa tillståndet upphör när flickorna ska börja dejta. Då motiveras de icke-vita flickorna av sin omgivning att uppsöka och endast dejta andra icke-vita pojkar. Villkoren för att få passera som neutral bestäms av normen inom fältet. När intervjupersonerna plockas ut från sin annars neutrala tillvaro markeras och definieras vad det är som skiljer dem ifrån normen. Att berättelserna är vanliga tyder på en strukturell diskriminering som förbises genom att behålla dem som enskilda berättelser.

I Michel Pialoux (1999) intervju med en Peugeot-anställd framträder hur företaget etablerar struktur och ordning genom verbaliserade förhållningsregler som korrigerar de anställdas beteende och inbördes relationer till varandra. Det gemensamma för intervjupersonernas berättelser är hur de passiviserar till en objektsposition. Och att den

positionen utlöses och upprätthålls genom deras synliga invandrarskap. Samtliga berättelser visar hur det obalanserade maktförhållandet accepteras som normaltillstånd hos båda parterna. Intervjupersonerna förväntas förhålla sig till händelserna som om detta vore den normala ordningen, att *den andre* inte har samma rätt till att agentskap. Men görandet av annanhet behöver inte innebära “/.../ringaktning, dominans och brist på jämlikhet.” (Benhabib 2004:27).

Utifrån ett resultatorienterat integrationsperspektiv förblir intervjupersonernas berättelser om obalans osynliga eftersom det resultatorienterade integrationsperspektivet inte intresserar sig för hur social interaktion genomförs. Villkoren för hur integrationen genomförs i de sociala relationerna förblir osynliga. Villkoren blir synliga genom att skifta perspektiv och ifrågasätta på vilka villkor som social integration genomförs. Insikter om att deras berättelser inte är unika utan att tydliggör systemintegrationens organisering av vilka som har rätten att definiera är väsentligt för att råda bot på obalanserad integration.

Att samtliga intervjupersoner känner sig hemma i Malmö kan inte endast förklaras med att det i jämförelse med andra svenska städer bor relativt många människor med utländsk bakgrund i Malmö. Förklaringen är kanske snarare att de ges samma möjligheter som alla andra invånare till självidentifikation. Harles (2004) skriver att oavsett integrationsmål kan integration snarare vara produkten av invandring än av aktiva integrationsinsatser. Men för att invånarna ska ges lika möjligheter till självidentifikation krävs erkännande av att maktobalanser förekommer. Utan erkännande kan inte obalansen undersökas eller motverkas.

6.3 Att tala svenska – språkets funktion

När det kommer till integration har det svenska språket en central roll för integreringsprocessen. I Malmö Stad är språket viktigt, de skriver att:

För att vi skall kunna fungera som medlemmar i samma samhällsgemenskap krävs **ett gemensamt språk, gemensamma rättsnormer och gemensamma mötesplatser**. Det är nödvändigt att vi kan kommunicera med och förstå varandra. (Malmö Stad 1999:5).

Fem av de sju intervjupersonerna berättar om hur de levt i Sverige utan att kunna svenska. Jag frågar dem om hur det var innan de kunde svenska och om varför de ville lära sig svenska. Daniel berättar att han kom till Sverige som femåring och de första åren innan hans familj flyttade till Malmö lärde han sig ingen svenska. I förskoleklassen och de tidigare skolåren delade barnen upp sig mellan vilka som kunde tala svenska och vilka som inte kunde. De barn

som inte hade ett gemensamt språk skapade en gemenskap som utgjordes av att de hade förståelse för varandras språkliga brister. När Daniel kom till Malmö bestod klassen till större delen av svensktalande barn och därmed blev han tvungen att tala svenska. Han berättar att han lärde sig svenska snabbt och att han ville lära sig för att han också ville vara med och leka.

Dida och Mania har bott i Sverige i tre år. De håller på att lära sig svenska. Under de tre åren som gått har de använt sig av engelska. Jag frågar dem varför de behöver lära sig svenska om de ändå klarat sig i tre år utan svenskan. Mania berättar att hon vill lära sig svenska för att kunna söka och få jobb. Alla andra ärenden och det sociala livet sköter hon på engelska. Dida studerar ett internationellt program och har ingen användning för svenska på högskolan. Hennes enda anledning att lära sig svenska är för att hon vill kunna prata med sina brorsbarn som inte kan engelska eller turkiska.

Jacob och Alma som numera kan svenska berättar om tiden innan de kunde språket. Både Jacob och Alma väntade några år med att lära sig svenska. Jacob hade arbete och all kommunikation skötte han på engelska. Han berättar det inte var ett problem innan han talade svenska men när han lärde sig svenska så blev allting (arbete, vänskapsrelationer, vardagskommunikation) enklare. Alma kom till Sverige som politisk flykting och hade inga avsikter att stanna i Sverige, därför väntade hon i sex år med att lära sig svenska. Efter sex år bestämde hon sig för att stanna och därmed ville hon lära sig svenska så att hon kunde ta en mer aktiv del av samhället. För Alma är det viktigt att engagera sig politiskt och att vara en aktiv medborgare som påverkar samhället oavsett i vilket samhälle hon lever i. Innan Alma kunde svenska spenderade hon mer tid med andra spansktalande och i etniska föreningar eftersom det var genom dessa som hon fick samhällsinformation. Intervjupersonerna har olika personliga anledningar för att lära sig svenska. Att tala och förstå svenska underlättar för intervjupersonerna men exakt hur det underlättar för intervjupersonerna förblir oklart. Varför är det viktigt att lära sig svenska när intervjupersonerna har deltagit i samhällslivet i flera år på engelska? Att inte behärska det svenska språket försvårar informationsintaget vilket bidrar till att skapa bilden av att invandrare har en bristande förståelse (Mulinari & Neergaard 2004:130-133). Viljan att inte bli förknippad med den egenskapen framkommer längre in i intervjun med Daniel när jag frågar honom om han har känt sig utanför. Daniel berättar:

Ja, i vissa situationer, innan man hinner prata. För folk är ju väldigt sådär, första intrycket. De tittar och så tänker dom svart hår, utländskt ansikte med asymmetriska drag. Jag har träffat mycket folk när jag jobbade i baren.

Man märker att folks miner ändras när man öppnar sin mun och börjar prata 'de bara jaha oj'. De ändras när de märker att man kan språket.
(Daniel, 2010-10-08).

Daniels berättelse kastar ljus på hur det svenska språket kan underlätta. I mötet med andra människor märker Daniel att de ser honom som annorlunda, att hans utsida förknippas med att inte tala svenska. När han börjar tala märker han att deras ansiktsuttryck förändras och att de ser honom som han själv ser sig, som svensk. Med hjälp av språket kan han bryta sig loss från ”invandraregenskaper”. För Daniel fungerar språkbehärsksningen som en ”nyckel” till acceptans, ett verktyg för att visa och konkretisera ett habitus som skymms av utsidan. Daniel använder språket som en resurs för att uttrycka sitt habitus för att kunna få tillgång till fältet utan misstanke. Genom språket kan han upprätthålla och införskaffa nya kapital som berikar hans habitus inom fältet. Att tala svenska behöver inte vara en resurs då en begränsad kunskap eller brytning kan fungera som ett hinder för invandraren eftersom hon på grund av språket tros ha mindre förståelse och därmed bli behandlad som ett barn (Mulinari & Neergaard 2004:132-133).

6.3.1 Sammanfattning och diskussion

Att lära sig det svenska språket anses vara viktigt eftersom språket ses som en nyckel till arbete och deltagande i samhällslivet. I en jämförande studie av svensktalande och finsktalande finländare visades att de finsktalande finländska männen hade dubbelt så höga odds för att vara arbetslösa, återvända till Finland eller dö. De som hade svenska som modersmål hade integrerats bättre. Studiens författare nöjer sig inte med att språket skulle vara den enda mekanismen som förklarar varför invandrare hamnar i socialt underprivilegerade grupper (Saarela & Finnäs 2006). Språket kan som även Mulinari och Neergaard (2004) påpekar inte vara den enda orsaken eller botemedlet. Genom att undersöka vad språkkunskaperna representerar förtydligas vad fördelarna är. I Daniels berättelse lämnas en pusselbit i förklaringen bakom påståenden om varför livet blir enklare med språkbehärsksning. Språket används som konkretiserande av habitus som därmed ger tillgång till fältet och de kapital som personen besitter men som blir ifrågasatta på grund av en ”invandrardiskussion”¹² som förknippar invandrare med negativt laddade egenskaper. Språket är därmed ett effektivt medel för att motarbeta och avlägsna sådana skuggningar. Vägen till arbete förenklas genom språket på grund av att personen kan dra fördelar av sitt habitus på den svenska arbetsmarknaden.

7 Slutsats och avslutande diskussion

I den här uppsatsen har sju invandrade personer intervjuats om sina erfarenheter av att leva i Sverige. Deras berättelser har kastat ljus på fenomenet integration och ger fragment av vad som finns bakom detta fenomen och varför det är viktigt med kunskaper i det svenska språket. Utgångspunkten har varit att undersöka avbrott, upprätthållande och återtagande av neutralitetspositioner. Den första insikten som ges i materialet är att intervjupersonerna bekräftar den antagna utgångspunkten: att de redan är inne i samhället både fysiskt och psykologiskt. Känsla av att vara ”innanför” handlar inte i första hand om att de har ”lotsats in” i det svenska samhället utan för att deras habitus överrensstämmer med de fält som de befinner sig på. Med andra ord: de här personerna har inte bytt fält, de umgås och gör samma saker som tidigare, deras liv har inte förändrats eller anpassats avsevärt och för dem har det aldrig handlat om att komma in eftersom de redan och alltid varit där även om den geografiska platsen skiftar.

Intervjupersonerna berättar om hur de ibland stöter på avbrott i sin neutralitetsposition där de ifrågasätts eller markeras som avvikande på grund av utsidan. Att de faller offer för förutfattade meningar om invandrare eller etnisk-kulturell tillhörighet. För att råda bot på detta och återta sin neutralitetsposition används bland annat språket och sociala koder. Genom att behärska det svenska språket och sociala koder kan intervjupersonerna effektivt undanröja och frångå en underlägsen objektsposition och istället återgå till neutralitetsläge. Att kunna förmedla ett gångbart habitus är väsentligt för att kunna dra nytta av fältet genom att upprätthålla och konvertera kapital.

Att korrigera och anpassa ett habitus för att göra det mer gångbart på fältet är en lång och seg process som kan sträcka sig över generationer. Att inneha neutralitet innebär fri rörelse i samhället och kan liknas vid Bourdieus förklaring av att spela spelet. Ett spel som spelas omedvetet med en finesse som ”öppnar dörrar”.

I intervjupersonernas berättelser har jag fokuserat på avbrott för att synliggöra hur intervjupersonerna blir ifrågasatta och fråntagna neutralitetspositionen som de annars innehar. Alla intervjupersoner har berättelser om avbrott. Trots att en kvalitativ studie inte kan göra generella antaganden indikerar avbrotten på en struktur som organiserar människor i positioner. Ett avbrott uppstår när någon(ting) avviker. Att placeras i en avvikande position begränsar och hämmar individen eftersom hon inte ges möjlighet till agentskap utan begränsas till en passiv objektsposition. Utifrån samhällets resultatorienterade perspektiv osynliggörs denna struktur och berättelserna förblir enstaka berättelser som reproducerar och

normaliserar maktobalansen. För att motverka maktobalans kan en strategi vara att erkänna att "vi och dom"-perspektivet reproduceras i angreppssätt som riktar integration till att gälla *de andra* eller som undersöker integration utifrån en olikhetsprincip. Olikhetsprincipens fäste i samhället bidrar till att normalisera maktobalanser genom att etablera samtalsordningar som berövar individens positioner. Att motarbeta olikhet innebär inte att främja likhet. Varken olikhet eller likhet är nödvändigt för att skapa gemenskap (Rippl *et al* 2010).

Den här uppsatsen syftar till att bidra med mer kunskap om integration. De tre insikterna om avbrott, likhet och upprätthållande av habitus kastar ljus på ett av många sätt att undersöka integration. Arbetets tre teman bör fungera som intresse- och frågeväckande för fortsatta studier. Frågor som *hur hänger språklig behärskning och etablering samman? Hur används språket som redskap för att motarbeta avbrott och upprätthållande av brukbara habitus?* Att tydliggöra språkets funktion kan bidra till en ökad förståelse för hur, när och om språket fungerar som resurs. Vad som anses vara en resurs och inte kan undersökas genom vad som anses vara "misslyckad" integration. Genom att undersöka de habitus som anses förbli i utanförskap kan kunskap om dessa bidra till att arbeta utifrån de förutsättningar som finns i habitus. Att arbeta efter en inkluderande modell i stället för att försöka stöpa om invånare i fastställda former.

8 Källförteckning

8.1 Litteratur

Aneshensel, Carol S. (2002). *Theory – Based Data Analysis for the Social Sciences*. Kalifornien: Pine Forge Press.

Benhabib, Seyla (2004). *Jämlikhet och mångfald: demokrati och medborgarskap i en global tidsålder*. Göteborg: Daidalos.

Broady, Donald (1991). *Sociologi och epistemologi: om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin 2.*, korr. uppl..Stockholm: HLS (Högsk. för lärarutbildning).

Champagne, Patrick (1999). ”An Integrated Family”, i Bourdieu, P (red): *The weight of the world: social suffering in contemporary society*. Oxford: Polity, (s.77-87).

Cook, Ian & Crang, Mike (2007). *Doing Ethnographies*. London: SAGE Publications.

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Edvik, Anders & Petersson, Charlotte (2009). *MAST – Mål i sikte. Utvärdering av arbete med politiska styrdokument för arbetsmarkandspolitiska insatser i Malmö*. Malmö: Enheten för kompetensutveckling och utvärdering, Malmö Högskola, Institutionen för urbana studier, Malmö Högskola.

Elias, Norbert (1992). *Mozart. Sociologiska betraktelser över ett geni*. Malmö: Aldebaran Förlag AB.

Elias, Norbert & Scotson, John L (1999). *Etablerade och outsiders: en sociologisk studie över grannskapsproblem*. Lund: Arkiv förlag.

Essed, Philomena (2005). ”Vardagsrasism”, i SOU 2005:41. Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, De los Reyes, P & Kamali, M (red): *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering : rapport*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer, (s. 70-94).

Esseveld, Johanna (2008). “Reflexivitet, kvalitativ forskning och samhällsvetenskap”, i Sjöberg, K & Wästerfors, D (red): *Uppdrag: forskning - konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber, (s. 184-214).

Frankenberg, Ruth (1997). "Introduction: Local Whiteness, Localizing Whiteness", i Frankenberg, R. (red): *Displacing whiteness: essays in social and cultural criticism*. Durham, NC: Duke University Press, (s. 1-33).

Grip, Lena (2010). *Likhetens rum - olikhetens praktik: om produktion av integration i fyra svenska kommuner*. Karlstad: Universitetstryckeriet.

Gubrium, Jaber F & Holstein, James A (1997). *The New Language of Qualitative Method*. New York: Oxford University Press.

Halvorsen, Anne (2009). "What Counts in Child Protection and Welfare?", i *Qualitative Social Work*. År 2009, vol 8, nr 1, s. 65-82.

Harles, John C (2004). "Immigrant Integration in Canada and the United States", i *American Review of Canadian Studies*. År 2004, vol 34, nr 2, s. 223-259.

Jacobsson, Katarina (2008). "Den svårfångade kvaliteten", i Sjöberg, K & Wästerfors, D (red): *Uppdrag: forskning- konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber, (s. 162-183).

Jørgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Lange, Anders (2000). *Diskriminering, integration och etniska relationer*. Norrköping: Integrationsverket.

Malmö Stad (1999). *Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad*. Antagen av kommunfullmäktige 99-12-16.

Malmö Stad (2009). *Handlingsplan för ökad integration och fler Malmöbor i arbete. Mål och budget 2010*. Antagen av kommunstyrelsen 2009-12-02.

Malmö Stad, Avdelningen för Integration och arbetsmarknad (2010a). *Riktlinjer för introduktionsplaner*. Mottogs 2010-02-10.

Malmö Stad (2010b). *Regional överrenskommelse för Skåne län om samverkan kring utveckling av etablering för asylsökande flyktingar och andra invandrare*. Undertecknad 2010-02.

Mouzelis, Nicos (1997). "Social and System Integration: Lockwood, Habermas, Giddens" i *Sociology*. År 1997, nr 1, vol 31, s. 111-119.

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2004). *Den nya svenska arbetarklassen: rasifierade arbetares kamp inom facket*. Umeå: Boréa.

Pialoux, Michel (1999). "The Shop Steward's World in Disarray", i Bourdieu, P (red): *The weight of the world: social suffering in contemporary society*. Oxford: Polity, (s. 321-337).

Popoola, Margareta (2002). *Integration, en samtidspeglning: en översikt*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.

Priour, Annick, Sestoft, Carsten, Esmark, Kim & Rosenlund, Lennart (2006). *Pierre Bourdieu: en introduktion*, København: Hans Reitzel.

Regeringens proposition 1997/98:16, *Sverige, mångfalden och framtiden- från invandringspolitik till integrationspolitik*.

Rippl, Suzanne; Bücker, Nicola; Petrat, Anke & Boehnke, Klaus (2010). "Crossing the Frontier: Transnational Social Integration in the EU's Border Regions", i *International Journal of Comparative Sociology*. År 2010, vol 51, nr 1-2, s. 5-31.

Saarela, Jan & Finnäs, Fjalar (2007). "Adjustment failures in an immigrant population: Finns in Sweden", i *Social Indicators Research*. År 2007, vol 82, nr 3, s. 545-563.

Sjöberg, Katarina (2008). "Forskaren och fältet", i Sjöberg, K & Wästerfors, D (red): *Uppdrag: forskning - konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber, (s. 15-40).

SOU 2004:33. Integrationspolitiska maktutredningen (2004). *Kunskap för integration: om makt i skola och utbildning i mångfaldens Sverige : rapport från Integrationspolitiska maktutredningen*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2005:41. Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, De los Reyes, Paulina & Kamali, Masoud (red): *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering: rapport*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2006:59. Sverige. Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (2006). *Arbetslivets (o)synliga murar: rapport*. Stockholm: Fritze offentliga publikationer.

SOU 2009:93. Sverige. Arbetsmiljöpoltiska kunskapsrådet (2009). *Inkluderande arbetsliv: en skrift*. Stockholm: Fritze offentliga publikationer.

Twine, France Winddance (1997). "Brown-Skinned White Girls: Class, Culture, and the Construction of White Identity in Suburban Communities", i Frankenberg, R (red): *Displacing whiteness: essays in social and cultural criticism*. Durham, NC: Duke University Press, (s. 214-243).

8.2 Internet

Arbetsförmedlingen, *Etableringsreformen*: <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Samarbete/Etablering-av-nyanlanda.html>, 2010-10-08

Fores, *Därför lyckas Kanada med integrationen (video)*:
<http://www.fores.se/migration/darfor-lyckas-kanada-med-integrationen/>, 2010-11-11

Franzén, Elsie C. & Johansson, Lennart (2004) *Föreställningar om praktik som åtgärd för invandrades integration och socialisation i arbetslivet*, Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU): <http://www.ifau.se/upload/pdf/se/2004/r04-05.pdf>, 2010-12-09

Länsstyrelserna, *Vanliga frågor och svar*:
http://www.lansstyrelsen.se/lst/sv/amnen/Integration/vanliga_fragor.htm, 2010-11-04

Malmö Stad, *Nyanländ till Sverige*: <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Om-oss/Stadsdelar/Centrum/Individ---familjeomsorg/Arbets--och-Integrationscenter-/Nyanland-till-Sverige.html>, 2010-11-02

Nationalencyklopedin, *Social exklusion*: http://www.ne.se/social-exklusion?i_h_word=social+utest%C3%A4ngdhet, 2010-11-03

Nationalencyklopedin, *Integration* : <http://www.ne.se/integration/1131812>, 2010-11-04

Regeringen, *Mål och budget för integrationspolitiken*:
<http://www.regeringen.se/sb/d/2279/a/70943>, 2010-11-04

Regeringen, *Integration*, <http://www.regeringen.se/sb/d/2279>, 2010-11-04

Riksdagen, *Kommittédirektiv*:
<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?sok=utanf%C3%B6rskap&doktyp=dir&titel=&bet=&datum=&tom=&sort=rel&nid=3251&a=s#soktraff>, 2010-11-03

Ritter, Anna (2010-03-26) ”Bäst på integration” i Fokus: <http://www.fokus.se/2010/03/bast-pa-integration/>, 2010-11-10

Sveriges Radio P1, *Ambassadör: att få en svensk vän är avgörande* (2009-06-08): <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=353&artikel=2890082>, 2010-11-04

9 Bilaga 1

Presentation av intervjupersonerna i MAST

41	Handläggare
9	Operativa chefer
5	Verksamhetschefer
5	INAR (inklusive chef)
1	Politiker
1	Stadsdelschef
62	TOTALT

Urvalet för undersökningen bestod av totalt 62 intervjupersoner som opererar på olika nivåer inom Malmö Stad. Samtliga aktörer handlar i förhållande till styrdokumentet.

I praktiken innebar det att intervjuerna började med dem som arbetar i frontlinjen, i detta fall handläggare (ofta arbetsmarknadssekreterare) på samtliga AIC (utom Södra Innerstaden som under studiens gång genomförde en sammanslagning med AIC Hyllie), samt Arbetscentrum. Därefter intervjuades samtliga operativa chefer (beroende på Arbetscentrums storlek träffade vi långt ifrån samtliga där, utan totalt sex stycken chefer på olika nivåer) och senare tjänstemän och chefen på INAR, verksamhetschefer, en politiker och en stadsdelschef. Totalt innebär det intervjuer med drygt fyrtio handläggare, nio operativa chefer, en handfull verksamhetschefer och lika många anställda på INAR, en politiker och en stadsdelschef i jakten på kunskap om hur styrdokumentet uppfattas och tolkas av olika aktörer. (MAST 2009:13).

10 Noter

¹ Integrationsverksamheten i Malmö Stad kan delas in i tre huvudkategorier. Arbete: att få kontakt med arbetsmarknaden och få sina tidigare erfarenheter utvärderade. Språk: att bli utbildad i det svenska språket så att hon kan kommunicera både i vardagen och i yrkeslivet. Samhällsinformation: att förstå hur det svenska samhället fungerar, dess demokratiska värderingar t.ex. rättigheter, skyldigheter, jämställdhet och barns rättigheter (Malmö Stad 2010a). Detta förmedlas via AIC, Arbetsförmedlingen (Arbetsförmedlingen tar 1 dec 2010 över vissa delar av introduktionen som: mottagande, bostadsförsörjning, undervisning i svenska (SFI), samhällsorientering och annan vuxenutbildning, skola, barnomsorg och insatser inom det sociala området (Arbetsförmedlingen, *Etableringsreformen*)), Invandrarservice, SFI (Malmö Stad 2009).

² Till de mer permanenta egenskaperna räknas homosexualitet, utländsk bakgrund och handikapp. Missbruk kan ses som ett permanent tillstånd men ett missbruk kan brytas och då ersättas med till exempel nykter alkoholist.

³ Med synlig invandrare avses personer med ett så kallat ”utländskt utseende”, kännetecknen som svart hår, mörk hy, vissa ansiktsdrag osv.

⁴ Att vara invandrare omfattar alla personer som bor i Sverige men som är född i ett annat land som till exempel arbetskraftsinvandrare, flyktingar, adoptivbarn (Länsstyrelserna, *Vanliga frågor och svar*). Hur någon har invandrat är irrelevant för att definiera invandrare.

⁵ Gate-keeper är en person som kontrollerar tillträdet till, i det här fallet, det svenska samhället. (jmf Cook & Crang 2007).

⁶ Introduktionsplanen syftar till att upprätta planer för arbete, språk/kompletterande utbildning och samhällsinformation för nyanlända invandrare (Malmö Stad 2010a). Se även Malmö Stad, *Nyanländ till Sverige*.

⁷ Tjänsteman intervjun började med: Vill du berätta lite om verksamheten?

⁸ I det informerade samtycket informeras intervjupersonerna om att deras anonymitet inkluderar namn, arbetsplatser och annat som kan peka ut dem (Cook & Crang 2007:29-32). Alla intervjupersonerna har påhittade namn som inte har någon anknytning till dem. De får veta uppsatsens förväntade syfte, att de spelas in, att de observeras, att uppsatsen publiceras och att det de säger kommer att analyseras.

⁹ Aktör och agent är två olika benämningar för aktiva identiteter. En aktör och aktörskap används för att visa på individens rörelse men att rörelsen är regisserad som om det vore en roll. Agent och agentskap opererar också under vissa riktlinjer men är friare och mer autonom eftersom de inte återger en roll utan handlar. ”/.../ [D]en mänskliga förmågan att handla /.../gör att vi inte uteslutande är marionetter i omständigheternas garn.” (Broady 1991:44).

¹⁰ För förklaring se not 10.

¹¹ Bourdieu använder sig av fyra former av kapital. Ekonomiskt kapital förstås som pengar, mark eller varor. Kulturellt kapital bör förstås som bildningskapital. Innehavaren av kulturella kapital besitter kunskap om finkultur och innehar specifik smak och preferenser. Det kulturella kapitalet är den form som tydligast visar på dominansförhållande mellan grupper där den dominerande gruppens smak och preferenser kommer till uttryck. Symboliskt kapital är titlar, examina och yrkespositioner. Samtliga tre kapital är symboliska kapital vars kraft ges via den dominerande gruppens makt över andra grupper. Den fjärde kapitalformen är socialt kapital som innebär förbindelser, mänskliga relationer i form av släktskap, vänner och nätverk. Det sociala kapitalet har förmågan att ackumulera gruppens kapital till förmån för alla inom gruppen så att deras habitus och makt stärks (Broady 1991).

¹² Med ”invandrardiskurs” avses de föreställningar som målar upp schabloner och representationer av invandrare som arbetslösa, oförstående, väsenolika svenskar, bidragstagande, passiva och beroende av hjälp. Denna ”invandrardiskurs” representerar ett sätt att tala om och förstå vad en invandrare är (jmf Mulinari & Neergaard 2004; Grip 2010).